

Respekt for kunstnerens blik

Teresa Nielsen inddrager kunstnere i formidlingen af kunsten – de fænger børnene. Foto: Vejen Kunstmuseum.

Egentlig er det enkelt: Billedkunst behøver hverken gennemtygges eller placeres i særlige reservater for at vække børns interesse. Kunsten taler sit eget sprog, og det kan børn sagtens forstå.

»Men det er en god idé at have øje for de detaljer, der kun kan ses i børnehøjde,« konstaterer museumsdirektør Teresa Nielsen, Vejen Kunstmuseum, der har taget *Billedkunstneren* med på en rask spadseretur igennem museets fine samling af dansk symbolistisk kunst. Udstillingen er bygget op om billedhuggeren og keramikeren Niels Hansen Jacobsens livsværk, suppleret med værker af kunstnere fra kredsen omkring ham og udvidet med arbejder af danske samtidskunstnere.

»Se nu f.eks. her,« siger hun og standser op foran Peter Carlsens reliefmaske »Ælde« – et farligt, furet ansigt, der krones af et lille hvidglaseret kranie. Masken hænger præcis i højde med en seks-otte åriges nysgerrige blik. Over masken hænger en radering af Lorenz Frølich med fortællingen om Thors rejse til Udgaard og hans kamp mod Ælde.

»Ophængningen er ikke lavet med tanke på børns interesse, men den slår aldrig fejl: Hver gang jeg viser børn rundt på museet, standser de ved reliefmasken og udbryder »arj hvor er den ulækker! Masken fanger ungerne, og så kan jeg fortælle om, hvordan Frølichs radering og Carlsens relief »taler« med hinanden på 100 års afstand. Den umiddelbare fascination fører børnene med på rejsen ind i kunsten og den nordiske mytologi. For mig at se behøver vi ikke nødvendigvis altid tænke i særlig kunstformidling for børn, snarere handler det om at gribe den spontane interesse, der opstår i mødet med værkerne,« siger Teresa Nielsen.

Ingen løftede pegefingre

Netop kunstens og kunstnerens evne til at tale direkte til både børn og voksne er noget Teresa Nielsen har dyrket i sine snart 20 år som drivende kraft bag Vejen Kunstmuseums forvandling fra enmandsmuseum for det berømte bysbarn, Niels Hansen Jacobsen, til markant epokemuseum for symbolismen i dansk billedkunst, et museum der med høj kunstfaglighed i både forskning og formidling har hevet flere af periodens ukendte

Vejen Kunstmuseum blev i sin tid til, fordi borgerne ønskede at holde på deres bysbarn, kunstneren Niels Hansen Jacobsen. I dag insisterer museets direktør på at videreføre respekten for kunstnerens særlige blik på verden. Det har skærpet museets profil og gjort den tilknyttede billedskole til lokalt samlingspunkt, hvor børn både kan møde dansk symbolismes hovedværker og samtidskunsten.

■ Af Miriam Katz

danske kunstnere ud af glemselen og ind i kunsthistorien.

Samtidig har museumsdirektøren helt uden erklærede målsætninger om at satse særligt på et yngre publikum formået i bemærkelsesværdig grad at åbne museet for børn.

I dag har lokalområdets børn taget de lyse udstillingslokaler i besiddelse som et selvfølgelig offentligt rum, hvor de er velkomne og kan færdes på egen hånd, med nysgerrighed og respekt for de udstillede værker. Her kommer også børn alene eller to og to for at gå på opdagelse i samlingen uden medfølgende voksne, eller de bruger eftermiddagens busventetid på at hænge ud mellem gipsafstøbningerne i den ottekantede skulptursal, hvor ovenlyset vælder ned over Hansen Jacobsens ekspressive gestalter af nordiske guder, djævle og vølver. Nogle af de lokale unger har endog brugt museets gæstecomputer til at lægge egenproducerede kunstfilm ud til fremvisning – dog uden at have bedt om tilladelse.

»Vi blev lidt overraskede over pludseligt at se en ukendt film på vores computer, men oplevede det som en succes, at børnene opfatter museet som »deres« i så høj grad, at de vil bruge os på den måde,« siger Teresa Nielsen.

Kunstnerne inviteres ind

De vellykkede møder mellem billedkunsten og børnene på Vejen Kunstmuseum adskiller sig fra megen anden af tidens kunstformidling for børn: Her inviteres billedkunstnerne konsekvent med ind i selve institutionen som medtilrettelæggere af aktiviteterne, ligesom de også ofte fungerer som formidlere i mødet med børnene.

Det sker bl.a. på museets Kunstnermøder, som over årene er blevet til i samspil med lokale skoler og finansieret af den såkaldte Huskunstnerordning, og på de populære sæsonbestemte udstillinger, workshops og værkstedsarrangementer, som museet har skabt tradition for at afvikle i jule-, påske-, sommer- og efterårsferieugerne.

Julekalenderudstillingerne, der har været afholdt siden 1995, er måske i særlig grad karakteristiske for det greb, Teresa Nielsen tager om formidling af billedkunst til børn:

På Vejen Kunstmuseum kommer børn og unge både med og uden deres voksne. Fotos på dette opslag: Vejen Kunstmuseum.

Hvert år inviteres en eller flere danske samtidskunstnere til at fylde de 24 montrere, som i julemåneden åbnes gradvist sammen med tilmeldte hold af børnehave- og skoleelever fra lokalområdet.

Pontus Kjerrman var den første udstiller på julekalenderudstillingen, siden fulgte Niels Guttormsen, Bjørn Nørgaard, Erik Heide, Eric Erlandsen, Lone Høyer Hansen, Eva Koch og Lisa Rosenmeier og flere andre.

Alle bidrager med værker, der på den ene eller anden måde relaterer til Hansen Jacobsens arbejde og kan være med til at belyse, hvor billedhuggerkunsten bevæger sig hen – hvad skulptur er for en størrelse i dag.

»Kom ikke og sig, at børn ikke kan li' moderne kunst,« siger Teresa Nielsen, »Her kommer 600-900 børn i december for at åbne julekalenderen med kunstværker, og de har uhyre svært ved at løsrive sig og tage tilbage til skolen, når omvisningen slutter. Tankevækkende var det eksempelvis adskillige år efter Bjørn Nørgaard udstillingen at opleve flere forskellige børn spørge til hans monumentale »Göttin der vielen Fähigkeiten« – hun havde gjort et uudsletteligt indtryk!«

Døden med benvarmere

Når julekalenderen åbnes, er det enten kunstnerne selv eller museets formidler Sophus Ejler Jepsen, der møder børnene. Han er uddannet billedhugger fra Det Kgl. Danske Kunstakademi og tegner Vejen Billedskoles grafiske – og kunstneriske linje. Skolen har til huse på museumsloftet – hvor alle underviserne i øvrigt er professionelle kunstnere. (se artikel om billedskolen s. 16, red.) Og for museumsdirektøren er det et bevidst valg at inddrage billedkunstnere overalt i institutionen:

»Hvorfor skal kunsthistorikere have patent på at formidle og undervise i billedkunst? Kunstinstitutionerne er fulde af kunsthistorikere, men der skal også være plads til andre vinkler på kunsten såsom den skabende. Kunstnere har et andet blik på værkerne og på den konkrete kunstneriske proces,« siger Teresa Nielsen.

»Kunstnerne kan tale med børnene om materiale og om selve billedhuggerhåndværket. Det fænger, når de fortæller, hvordan man støber en jernskulptur, skærer i flamingo og

brænder keramik. I dag er børn slet ikke fortrolige med den slags teknikker og materialer. Mange af dem ved ikke, hvad en mursten er lavet af. Ofte er en god materialehistorie en stor del af at forstå et værk, og der kan professionelle billedkunstnere – på en helt anden direkte måde end f.eks. kunsthistorikere – formidle betydningen af de materialer, teknikker og processer, der skaber værkerne,« siger hun.

Mødet mellem kunstnerne og børnene får ofte også overraskende resultater:

Som eksempelvis i foråret 2011, hvor et af Hansen Jacobsens hovedværker »Døden og Moderen« fra 1892 pludselig kunne ses ikklædt muntre pink, strikkede benvarmere, mens den gamle mesters Troldepringvand og alle de øvrige skulpturer på Museumspladsen fik et nyt udtryk, bevirket og forbundet i et farvestrålende vidtforgrenet garnnet, bundet af entusiastiske børn på museets Garn Graffiti Workshop.

»Det gik måske lidt over gevind – det blev lidt vildere, end vi lige havde forventet!« ler Teresa Nielsen.

»Men det betød faktisk, at mange af os så de velkendte skulpturer på en helt ny måde. Det var totalt vedkommende. Adskillige af dem, der dagligt passerer Museumspladsen, bemærkede, at Garn Graffiti gjorde noget nyt – pludselig så de igen de skulpturer, som de næsten ikke længere ænsede.«

Forårets »Garn Graffiti Workshop«, ledet af billedhugger Sophus Ejler Jepsen, tog afsæt i billedkunstner Marianne Jørgensens julekalenderudstilling i 2010-11, og hendes egen praksis med forskellige tekstile opråb i det offentlige rum. Undervisningen begyndte med rundvisning i hendes udstilling, hvorefter børnene blev introduceret for en række eksempler på garn graffiti i storbyer rundt om i verden. Bagefter fik de frie hænder til selv at prøve kræfter med teknikken på museets område.

»Forløbet har vist, at vi ikke behøver være berøringsangste: Hvis værkerne kan tåle det, er det fint at lade børnene bruge dem konkret. Det giver en anden sanselig forståelse af kunsten, når de får lov at gå direkte til værkerne og selv digte videre. De besøgende, der i foråret kom rejsende langvejs fra for at se Hansen Jacobsens hovedværker, fik altså en anderledes oplevelse, end de havde ventet. Så håber jeg, at de også har

På Vejen Billedskole underviser professionelle billedkunstnere, der tager udgangspunkt i egen eller kollegers praksis, i samspil med museets samling. Det giver uventede resultater, som f.eks. på en nylig Garn Graffiti Workshop, hvor eleverne gav Niels Hansen Jacobsens **Døden og moderen** (1892) pink benvarmere på.

lyst til at komme tilbage en anden gang for at se skulpturerne uden garn!» siger Teresa Nielsen.

Museumsdirektøren har tydeligvis samme respekt for kunstnerens blik på verden, som Vejens borgere havde på Hansen Jacobsens tid – en respekt, der førte til selve realiseringen af museet i begyndelsen af 1920'erne:

Efter flere kuldsejlede forsøg på at etablere et museum, der kunne vise Vejens allerede dengang berømte bysbarns arbejde, blev ønsket blandt byens borgere så stærkt, at repræsentanter for sognets 11 foreninger samledes om et bønsskrift, hvor man lovede kunstneren privat og kommunal støtte til et museum, hvis han ville blive i Vejen og selv betale en privatbolig.

Bygningen, der skulle rumme kunstnerbolig, atelier og udstillingslokaler, skulle ligge på grunden bag Troldepringvandet, som Hansen Jacobsen netop i 1923 havde skabt som dekorativt kølebassin for byens elektricitetsværk – i øvrigt endnu et eksempel på, at Vejen by forstod at inddrage kunsten på bedste vis.

Hansen Jacobsen tog imod tilbuddet – det var trods alt heller ikke dengang hverdagskost, at en hel bys borgere udtrykkeligt beder en kunstner om at slå sig ned i deres midte – og Vejen Kunstmuseum blev indviet 1. juli 1924.

Vælg trolden

I dag rummer museet ud over de ældre værker også en fin keramiksamling med nyere værker af kunstnere, der ligesom Hansen Jacobsen eksperimenterer med keramikken som kunstnerisk udtryksform. På den måde videreføres arven fra en kunstner, der på mange måder stadig virker radikalt moderne i dag:

»Da sognerådet i sin tid lod Hansen Jacobsen opføre Troldepringvandet, som dengang var ganske kontroversielt i sit æstetiske udtryk, lød begrundelsen, at »hvis vi vælger trolden, kommer Vejen i alle landets aviser«. Sognerådsmedlemmerne forstod altså, at hvis vi lytter til den her mand, så sker der noget, som alle har gavn af, selvom de måske ikke alle sammen lige kunne se, hvad byen skulle med en grim trold! Men de havde fuld tillid til hans kunstneriske blik. Politikerne havde set lige så klart som Simon Spies, bare mange år tidligere –

heller et helt usædvanligt kendetegn end ligegyldig ingenting,« siger Teresa Nielsen, der efterlyser samme tillid til kunsten hos nutidens beslutningstagere:

Selvom museet og den tilknyttede billedskole har usædvanlig stærk lokal forankring som kulturelt samlingspunkt, er økonomien trængt. De næste par år skal direktøren rejse 200.000 kr. i eksterne midler for at få formidlingsaktiviteterne til at løbe rundt.

»Og det kan stadig kun lade sig gøre med lodder og trisser og takket være en trofast gruppe frivillige hjælpere,« siger hun.

Samtidig taler besøgstallene sit eget sprog: Museet trækker ca. 13.000 gæster årligt, kun få tusinde gæster færre end i langt større byer som Esbjerg og Vejle. Heraf er 25-30 procent børn, hvilket er en god del flere end museer med deciderede børneafdelinger.

Vejen Kunstmuseum afholder året rundt velbesøgte kulturarrangementer, og ved billedskolens halvårslige ferniseringer fyldes museumsbygningen med gæster, der færdes hjemmefra i hele landet. Og overalt – på museet, værkstederne og på billedskolen, møder de besøgende professionelle billedkunstnere.

»Alle kunstformidlere kan lære at formidle en teknik, men de kan ikke formidle det, kunstneren bruger til at skabe et værk. Derfor er det helt naturligt, at en moderne kunstinstitution bruger kunstnerne aktivt,« mener Teresa Nielsen, der ryster på hovedet, når man spørger, om hun har haft en bevidst strategi om at få børnene i tale.

»Jeg ser arbejdet med børn som en naturlig del af museets formidlingsforpligtelse. Samspillet mellem museet, billedskolen og kunstnerne er vokset organisk frem, efterhånden som det står klart, hvad der virker. Selve museet her er jo grundlagt på et fint samspil mellem en kunstner og de mennesker, han levede iblandt. Det samspil, den gensidige interesse og respekt, vil vi gerne føre videre.« ■

www.vejenkunstmuseum.dk

Museet ligger 5 minutters gang fra Vejen station (Esbjerg-forbindelsen), 15 minutters kørsel ad Esbjerg-motorvejen fra Kolding.